

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**
Кафедра _____

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: **«ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ»**
за темою: **«Пізнавальні інтереси і їх формування у молодших
школярів»**

Студентки: Каштальян Ірини Сергіївни
курсу: 2-го
групи: ТУКВ-8-24-Б1ПС-Н(4.0здс)
Спеціальність: 053 Психологія
Керівник: ст. викладач Зіміна Ю. О.

Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Київ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ.....	5
1.1. Сутність поняття пізнавального інтересу в психології.....	5
1.2. Структура та види пізнавальних інтересів.....	6
1.3. Функції пізнавального інтересу у навчальній діяльності.....	7
1.4. Умови виникнення та розвитку пізнавальних інтересів.....	9
Висновок до 1 розділу.....	10
РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	11
2.1. Вікові особливості розвитку молодших школярів.....	11
2.2. Розвиток пізнавальних процесів у молодшому шкільному віці.....	12
2.3. Мотиваційна сфера молодших школярів.....	12
2.4. Роль навчальної діяльності у формуванні інтересів.....	13
Висновок до 2 розділу.....	15
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	16
3.1. Педагогічні умови формування пізнавальних інтересів.....	16
3.2. Роль учителя у розвитку пізнавального інтересу.....	17
3.3. Методи та засоби формування пізнавальних інтересів.....	18
3.4. Використання ігрових та інтерактивних технологій у навчанні.....	19
Висновок до 3 розділу.....	22
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	26

ВСТУП

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується орієнтацією на формування всебічно розвиненої, активної та самостійної особистості, здатної до постійного самонавчання і саморозвитку. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема розвитку пізнавальних інтересів учнів, адже саме інтерес є одним із провідних мотивів навчальної діяльності та важливою умовою успішного засвоєння знань.

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування основ навчальної мотивації та пізнавальної активності. У цей час закладається ставлення дитини до навчання, формується інтерес до пізнання навколишнього світу, розвиваються базові пізнавальні процеси — увага, пам'ять, мислення, уява. Саме тому проблема формування пізнавальних інтересів у молодших школярів є надзвичайно важливою як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Пізнавальний інтерес виступає складним психологічним утворенням, яке поєднує емоційні, інтелектуальні та вольові компоненти. Він сприяє активізації навчальної діяльності, підвищує її ефективність, стимулює самостійність і творчість учнів. За умов наявності сформованого пізнавального інтересу навчання перестає бути лише обов'язком і набуває особистісного сенсу для дитини.

Проблема пізнавальних інтересів широко досліджувалася у працях вітчизняних і зарубіжних психологів та педагогів. Значний внесок у її розробку зробили такі науковці, як Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Г. Щукіна та інші, які розглядали інтерес як важливий фактор розвитку особистості та пізнавальної діяльності. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень, питання ефективного формування пізнавальних інтересів у молодших школярів в умовах сучасної школи потребує подальшого теоретичного осмислення.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення навчально-виховного процесу в початковій школі, спрямованого на розвиток

внутрішньої мотивації учнів до навчання, їхньої активності та зацікавленості у здобутті знань.

Мета курсової роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності пізнавальних інтересів та визначенні особливостей їх формування у молодших школярів.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблеми пізнавальних інтересів;
- розкрити сутність і структуру пізнавального інтересу;
- охарактеризувати психологічні особливості молодших школярів;
- визначити умови та засоби формування пізнавальних інтересів у молодшому шкільному віці.

Об'єкт дослідження — пізнавальна діяльність молодших школярів.

Предмет дослідження — особливості формування пізнавальних інтересів у молодших школярів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури, узагальнення, систематизація та порівняння наукових підходів до проблеми дослідження.

Теоретична значущість роботи полягає у поглибленні знань про сутність пізнавальних інтересів та особливості їх формування у молодшому шкільному віці.

Структура курсової роботи зумовлена метою і завданнями дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Анотація до розділу

У розділі розглянуто теоретичні підходи до розуміння сутності пізнавального інтересу, його структури, видів та функцій у навчальній діяльності. Проаналізовано основні умови виникнення й розвитку пізнавальних інтересів, а також їх значення для формування активної пізнавальної позиції молодших школярів. Визначено роль пізнавального інтересу як ключового чинника ефективного навчання.

1.1. Сутність поняття пізнавального інтересу в психології.

Проблема пізнавального інтересу є однією з центральних у психології навчання, оскільки вона безпосередньо пов'язана з мотиваційною сферою особистості. Інтерес виступає внутрішнім спонукальним механізмом діяльності, що забезпечує активність, спрямованість і вибірковість поведінки людини.

Пізнавальний інтерес визначається як особливий вид інтересу, спрямований на процес пізнання, отримання нової інформації та розширення світогляду. Його специфіка полягає у тому, що він орієнтований не лише на результат (знання), а й на сам процес їх здобуття, що супроводжується позитивними емоційними переживаннями [9, с. 168].

У психологічній науці пізнавальний інтерес розглядається як інтегративне утворення, що поєднує кілька компонентів. Емоційний компонент виявляється у зацікавленості, радості відкриття нового, інтелектуальний — у прагненні до аналізу, узагальнення та встановлення причинно-наслідкових зв'язків, а вольовий — у здатності долати труднощі в процесі навчання.

Суттєвою характеристикою пізнавального інтересу є його динамічність: він може виникати, розвиватися, поглиблюватися або, навпаки, згасати залежно від умов навчання та індивідуальних особливостей учнів. На початкових етапах він часто має ситуативний характер, але за сприятливих умов може переростати у стійку особистісну рису [7, с. 21].

Отже, пізнавальний інтерес є важливою психологічною категорією, що визначає активність учня у навчанні, впливає на глибину засвоєння знань і сприяє формуванню позитивного ставлення до освітнього процесу.

1.2. Структура та види пізнавальних інтересів.

Пізнавальний інтерес має складну багаторівневу структуру, що забезпечує його функціонування як цілісного психічного утворення. До його основних компонентів належать емоційний, когнітивний і поведінковий.

Емоційний компонент відображає ставлення учня до навчальної діяльності та проявляється у переживанні задоволення, радості, здивування. Саме емоційна привабливість матеріалу часто стає першопричиною виникнення інтересу.

Когнітивний компонент пов'язаний із процесами мислення, пам'яті та уваги. Він виявляється у прагненні зрозуміти сутність явищ, встановити закономірності, знайти відповіді на запитання. Цей компонент визначає змістовну сторону інтересу.

Поведінковий компонент характеризується активною участю у навчанні: виконанням завдань, самостійним пошуком інформації, ініціативністю. Саме через поведінку інтерес стає видимим і вимірюваним [8, с. 135].

Пізнавальні інтереси також класифікуються за різними критеріями. За тривалістю існування виділяють ситуативні та стійкі інтереси. Ситуативні виникають під впливом зовнішніх факторів (новизна, яскравість, незвичність), тоді як стійкі формуються поступово й характеризуються глибиною та тривалістю.

За спрямованістю інтереси можуть бути широкими або вузькими. Широкі інтереси охоплюють різні галузі знань і сприяють загальному розвитку особистості, тоді як вузькі — забезпечують поглиблене вивчення конкретної сфери.

Крім того, розрізняють безпосередні інтереси (до самого процесу діяльності) та опосередковані (зумовлені значущістю результату, наприклад, оцінкою чи схваленням).

Критерій	Види	Характеристика
Тривалість	Ситуативні	Короткочасні, залежать від новизни
	Стійкі	Постійні, глибокі
Спрямованість	Широкі	Різні сфери знань
	Вузькі	Один предмет
Характер	Безпосередні	Інтерес до процесу
	Опосередковані	Через результат

Таким чином, структура і види пізнавальних інтересів відображають складність цього явища та дозволяють більш точно організовувати навчальний процес [1, с. 36-39].

1.3. Функції пізнавального інтересу у навчальній діяльності.

Пізнавальний інтерес у структурі навчальної діяльності виконує низку важливих і взаємопов'язаних функцій, які забезпечують ефективність засвоєння знань, розвиток пізнавальної активності та формування особистості молодшого школяра. Його роль не обмежується лише мотивацією до навчання, а охоплює також когнітивний, емоційний і регулятивний аспекти діяльності учня.

Насамперед пізнавальний інтерес виконує **мотиваційну функцію**, яка є однією з ключових у навчальному процесі. Вона полягає у формуванні внутрішнього спонукання до навчальної діяльності. На відміну від зовнішньої мотивації (оцінки, заохочення, вимоги дорослих), пізнавальний інтерес забезпечує внутрішню потребу дитини у здобутті знань. Завдяки цьому навчання

набуває особистісного змісту і сприймається учнем як цінна діяльність, а не лише як обов'язок [2, с. 23].

Важливою є також **пізнавальна функція**, яка проявляється у підвищенні якості засвоєння знань. Учень, який зацікавлений у навчальному матеріалі, не обмежується поверховим запам'ятовуванням, а прагне глибше зрозуміти сутність явищ, встановити причинно-наслідкові зв'язки, знайти додаткову інформацію. Це сприяє формуванню усвідомлених і міцних знань, а також розвитку аналітичного мислення.

Не менш значущою є **розвивальна функція пізнавального інтересу**. Вона полягає у стимулюванні розвитку основних психічних процесів: мислення, уваги, пам'яті та уяви. Під впливом інтересу активізується розумова діяльність, зростає здатність до узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу. Крім того, формується творчий підхід до вирішення навчальних завдань, що є особливо важливим у молодшому шкільному віці [1, с. 43].

Важливу роль відіграє **регулятивна функція**, яка забезпечує організацію навчальної діяльності. Пізнавальний інтерес допомагає учню зосереджувати увагу на навчальному матеріалі, планувати свої дії, долати труднощі та доводити розпочату роботу до завершення. За наявності стійкого інтересу підвищується рівень самостійності учнів та їх здатність до самоконтролю [3, с. 89].

Окремо слід виділити **емоційну функцію**, яка забезпечує позитивне емоційне забарвлення навчальної діяльності. Пізнавальний інтерес супроводжується переживаннями радості, задоволення, здивування, що сприяє зниженню навчального напруження та підвищенню загальної працездатності учнів. Емоційна залученість робить процес навчання більш привабливим і комфортним для дитини.

Крім того, пізнавальний інтерес виконує **стимулювальну функцію**, оскільки він спонукає учнів до активного пошуку нової інформації, участі у навчальних дискусіях, виконання додаткових завдань та самостійної роботи. Це сприяє формуванню пізнавальної самостійності та дослідницької активності.

Таким чином, пізнавальний інтерес є багатофункціональним психологічним утворенням, яке впливає на всі компоненти навчальної діяльності. Його розвиток забезпечує не лише успішність навчання, а й формування активної, допитливої та самостійної особистості молодшого школяра.

1.4. Умови виникнення та розвитку пізнавальних інтересів.

Формування пізнавальних інтересів є складним процесом, який залежить від ряду педагогічних і психологічних умов. Однією з найважливіших є зміст навчального матеріалу. Він має бути доступним для розуміння, відповідати віковим особливостям учнів, містити елементи новизни та практичної значущості.

Не менш важливими є методи навчання. Використання проблемного навчання, інтерактивних технологій, ігрових методів, дослідницьких завдань сприяє активному залученню учнів до навчального процесу та формуванню інтересу [6, с. 49].

Велику роль відіграє особистість учителя. Його професіоналізм, емоційність, уміння зацікавити, створити сприятливу атмосферу на уроці є важливими чинниками розвитку інтересу. Позитивне підкріплення, підтримка та створення ситуації успіху сприяють зміцненню інтересу до навчання.

Також важливим є врахування індивідуальних особливостей учнів: їхніх здібностей, темпу навчання, попереднього досвіду. Диференційований підхід дозволяє забезпечити оптимальні умови для розвитку кожної дитини.

Окрім цього, значення має організація навчального середовища — використання наочності, сучасних технологій, різноманітних форм роботи (групової, парної, індивідуальної).

Таким чином, формування пізнавального інтересу можливе лише за умови комплексного підходу, який враховує зміст, методи, особистість учителя та індивідуальні особливості учнів.

Висновок до розділу 1

Отже, пізнавальний інтерес є складним і багатограним психологічним явищем, що відіграє ключову роль у навчальній діяльності молодших школярів. Він поєднує емоційні, когнітивні та поведінкові компоненти і виступає важливим чинником мотивації до навчання.

Розглянуті у розділі підходи дозволяють стверджувати, що ефективне формування пізнавальних інтересів можливе лише за умови цілеспрямованої організації навчального процесу, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також використання сучасних педагогічних методів.

Пізнавальний інтерес не лише підвищує ефективність навчання, а й сприяє розвитку особистості дитини, формуванню її активної життєвої позиції та готовності до подальшого саморозвитку.

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація до розділу

У розділі розкрито психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, зокрема їх віковий розвиток, специфіку пізнавальних процесів і мотиваційної сфери. Проаналізовано роль навчальної діяльності як провідного виду діяльності у формуванні особистості та пізнавальних інтересів. Визначено основні чинники, що впливають на розвиток пізнавальної активності молодших школярів.

2.1. Вікові особливості розвитку молодших школярів.

Молодший шкільний вік (приблизно 6–10 років) є важливим етапом у психічному розвитку дитини, який характеризується переходом від ігрової діяльності до навчальної. У цей період відбувається інтенсивний розвиток особистості, формуються основні психічні функції, закладаються основи навчальної мотивації та соціальної поведінки.

Однією з ключових особливостей цього віку є зміна соціальної ситуації розвитку: дитина стає учнем, що зумовлює нові вимоги, обов'язки та відповідальність. Навчальна діяльність стає провідною, а оцінка з боку вчителя — важливим фактором самосприйняття.

У молодших школярів поступово формується довільність психічних процесів, тобто здатність свідомо керувати своєю поведінкою, увагою, пам'яттю. Однак ця здатність ще недостатньо розвинена, що потребує підтримки з боку дорослих [5, с. 70-77].

Також характерною є висока емоційність і чутливість до оцінки. Діти цього віку потребують позитивного підкріплення, схвалення, що впливає на їхню самооцінку та мотивацію до навчання.

Таким чином, молодший шкільний вік є періодом активного розвитку, у якому формуються передумови для виникнення стійких пізнавальних інтересів.

2.2. Розвиток пізнавальних процесів у молодшому шкільному віці.

У молодшому шкільному віці відбувається суттєвий розвиток пізнавальних процесів, що є основою навчальної діяльності. До основних із них належать увага, пам'ять, мислення та уява.

Увага дітей цього віку поступово переходить від мимовільної до довільної. Учні вчаться зосереджуватися на навчальному матеріалі, однак їх увага ще нестійка, легко відволікається, особливо за відсутності інтересу.

Пам'ять також зазнає значних змін. Від механічного запам'ятовування діти переходять до смислового, що передбачає розуміння матеріалу. Водночас важливу роль відіграють наочність і емоційна насиченість інформації.

Мислення у молодших школярів характеризується переходом від наочно-образного до словесно-логічного. Діти вчаться аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки. Однак ці процеси ще потребують підтримки та розвитку [1, с. 200-202].

Уява залишається важливим компонентом пізнавальної діяльності. Вона сприяє творчості, допомагає засвоювати навчальний матеріал через образи та асоціації.

Отже, розвиток пізнавальних процесів у цьому віці створює сприятливі умови для формування пізнавальних інтересів, але потребує спеціальної організації навчання.

2.3. Мотиваційна сфера молодших школярів.

Мотиваційна сфера молодших школярів є складною і динамічною системою, що включає різні види мотивів: пізнавальні, соціальні, зовнішні (оцінки, похвала) та внутрішні [4, с. 37].

На початкових етапах навчання домінують зовнішні мотиви — бажання отримати схвалення вчителя, хорошу оцінку, уникнути покарання. Однак поступово, за сприятливих умов, формуються внутрішні мотиви, пов'язані з інтересом до знань та самого процесу навчання.

Пізнавальні мотиви займають особливе місце, оскільки вони забезпечують активну участь учнів у навчальній діяльності. Їх розвиток тісно пов'язаний із формуванням пізнавального інтересу.

Важливою характеристикою мотиваційної сфери є її нестійкість. Інтереси та мотиви можуть швидко змінюватися під впливом зовнішніх факторів, що вимагає постійної підтримки з боку вчителя.

Формування позитивної мотивації до навчання є одним із головних завдань початкової школи, оскільки вона визначає подальше ставлення дитини до освіти.

2.4. Роль навчальної діяльності у формуванні інтересів.

Навчальна діяльність у молодшому шкільному віці є провідним видом діяльності, що визначає основні напрямки психічного розвитку дитини та виступає головним середовищем формування пізнавальних інтересів. Саме в процесі систематичного навчання відбувається становлення нових мотивів, способів пізнання та ставлення до знань як до особистісної цінності [2, с. 90].

Особливість навчальної діяльності полягає в її цілеспрямованості, структурованості та соціальній обумовленості. Учень не лише засвоює готові знання, а й оволодіває способами їх отримання, що сприяє розвитку пізнавальної активності та формуванню стійкого інтересу до навчання.

Важливим чинником формування пізнавальних інтересів є організація навчального процесу. Ефективність навчальної діяльності значною мірою залежить від того, наскільки вона є різноманітною, емоційно насиченою та проблемно орієнтованою. Використання наочних матеріалів, практичних завдань, ігрових елементів та дослідницьких ситуацій сприяє підвищенню зацікавленості учнів і активізації їхньої розумової діяльності.

Навчальна діяльність також відіграє важливу роль у формуванні внутрішньої мотивації. На початкових етапах навчання діти часто керуються зовнішніми мотивами (оцінка, похвала, вимоги дорослих), однак у процесі навчання, за умови правильної організації освітнього процесу, поступово

формується внутрішня мотивація, яка безпосередньо пов'язана з пізнавальним інтересом [7, с. 86].

Суттєве значення має емоційний компонент навчальної діяльності. Позитивні емоції, що виникають під час успішного виконання завдань, сприяють закріпленню інтересу до навчання. Навпаки, часті невдачі або негативний досвід можуть знижувати мотивацію та гальмувати розвиток пізнавальної активності.

Не менш важливою є роль учителя як організатора навчальної діяльності. Саме педагог створює умови для виникнення інтересу, добирає методи навчання, регулює рівень складності завдань та підтримує позитивний емоційний фон у класі. Особистість учителя, його стиль спілкування та ставлення до учнів значною мірою впливають на ставлення дітей до навчального процесу [6, с. 73-75].

Окремо слід відзначити значення колективної форми навчальної діяльності. Робота в парах, групах, участь у спільних проєктах сприяє розвитку комунікативних навичок, взаємодії та взаємної підтримки, що підсилює інтерес до навчання через соціальну активність і співпрацю.

Таким чином, навчальна діяльність є ключовим фактором формування пізнавальних інтересів у молодших школярів. Вона забезпечує не лише засвоєння знань, а й розвиток мотиваційної сфери, пізнавальної активності та особистісних якостей дитини. Ефективна організація навчального процесу створює умови для переходу від зовнішньої мотивації до внутрішньої, що є основою стійкого пізнавального інтересу.

Висновок до розділу 2

Таким чином, молодший шкільний вік є важливим етапом у розвитку особистості дитини, що характеризується формуванням основ пізнавальної діяльності та мотиваційної сфери. Особливості розвитку уваги, пам'яті, мислення та уяви створюють передумови для формування пізнавальних інтересів.

Мотиваційна сфера молодших школярів є нестійкою та потребує цілеспрямованого педагогічного впливу. Важливу роль у цьому процесі відіграє навчальна діяльність, яка за правильної організації сприяє розвитку інтересу до знань.

Отже, врахування вікових і психологічних особливостей молодших школярів є необхідною умовою ефективного формування пізнавальних інтересів у процесі навчання.

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація до розділу

У розділі розглянуто педагогічні умови та чинники формування пізнавальних інтересів у молодших школярів. Проаналізовано роль учителя як ключової фігури у розвитку навчальної мотивації, а також охарактеризовано ефективні методи та засоби формування інтересу до навчання. Особливу увагу приділено використанню ігрових та інтерактивних технологій як важливого інструменту активізації пізнавальної діяльності учнів.

3.1. Педагогічні умови формування пізнавальних інтересів.

Формування пізнавальних інтересів у молодших школярів є цілеспрямованим процесом, що залежить від створення відповідних педагогічних умов. Однією з основних умов є зміст навчального матеріалу, який має відповідати віковим особливостям дітей, бути доступним, цікавим і містити елементи новизни.

Важливо, щоб навчальний матеріал мав практичну спрямованість і був пов'язаний із життєвим досвідом учнів. Це сприяє усвідомленню значущості знань і підвищує мотивацію до їх засвоєння [1, с. 87-88].

Наступною важливою умовою є організація навчального процесу. Використання різноманітних форм роботи — індивідуальної, парної, групової — сприяє активному залученню учнів до навчання. Застосування проблемних ситуацій, дослідницьких завдань, творчих вправ стимулює мислення та інтерес.

Не менш важливою є емоційна атмосфера на уроці. Доброзичливе ставлення, підтримка, заохочення сприяють формуванню позитивного ставлення до навчання. Створення ситуації успіху допомагає учням відчувати власну компетентність і стимулює подальшу активність.

Група чинників	Зміст
Учитель	Професійність, стиль взаємодії
Зміст навчання	Доступність, новизна
Методи	Ігрові, проблемні, інтерактивні
Середовище	Атмосфера успіху

Отже, [7, с. 64-69] педагогічні умови формування пізнавальних інтересів мають бути комплексними та враховувати як зміст, так і організацію навчального процесу.

3.2. Роль учителя у розвитку пізнавального інтересу.

Учитель у процесі формування пізнавальних інтересів молодших школярів виступає ключовою фігурою педагогічного впливу, оскільки саме він організовує навчальну діяльність, створює умови для пізнання та формує емоційне ставлення учнів до навчального матеріалу. Його роль полягає не лише у передаванні знань, а й у стимулюванні внутрішньої мотивації до навчання та розвитку пізнавальної активності [4, с. 81].

Одним із головних аспектів діяльності вчителя є створення позитивного емоційного середовища на уроці. Доброзичлива атмосфера, підтримка, заохочення та визнання успіхів учнів сприяють формуванню у дітей впевненості у власних силах і підвищенню інтересу до навчання. Навпаки, авторитарний стиль спілкування, надмірна критика або ігнорування успіхів можуть знижувати мотивацію та гальмувати розвиток пізнавального інтересу.

Важливою складовою педагогічної діяльності є вміння вчителя зацікавити учнів навчальним матеріалом. Це досягається через використання яскравих

прикладів, проблемних ситуацій, життєвих історій, наочності та сучасних технологій навчання. Учитель повинен демонструвати практичну значущість знань, що сприяє формуванню усвідомленого інтересу до навчання.

Окреме значення має індивідуальний підхід до учнів. Урахування вікових, психологічних та індивідуальних особливостей дітей дозволяє створювати умови, за яких кожен учень може відчувати успіх у навчальній діяльності. Саме ситуація успіху є важливим чинником формування стійкого пізнавального інтересу [5, с. 171-178].

Також учитель виконує функцію організатора самостійної пізнавальної діяльності учнів. Він має стимулювати дітей до пошуку інформації, постановки запитань, виконання творчих і дослідницьких завдань. Це сприяє переходу від пасивного сприйняття знань до активного їх здобуття.

Таким чином, роль учителя у формуванні пізнавального інтересу є багатогранною і визначальною. Від його професійної майстерності, педагогічної культури та особистісних якостей значною мірою залежить ефективність розвитку пізнавальної активності молодших школярів.

3.3. Методи та засоби формування пізнавальних інтересів.

Формування пізнавальних інтересів у молодших школярів потребує використання різноманітних методів і засобів навчання, які забезпечують активну участь учнів у навчальному процесі та стимулюють їхню пізнавальну діяльність. Вибір методів повинен відповідати віковим особливостям дітей, рівню їхнього розвитку та змісту навчального матеріалу [9, с. 54].

Одним із найефективніших методів є **проблемне навчання**, яке передбачає створення навчальних ситуацій, що містять пізнавальне протиріччя. У процесі розв'язання проблеми учні самостійно шукають відповіді, аналізують інформацію та роблять висновки, що сприяє розвитку мислення та стійкого інтересу до знань.

Важливе місце займають **дослідницькі методи навчання**, які формують у дітей навички спостереження, експериментування та аналізу результатів. Такі

методи сприяють розвитку самостійності, допитливості та внутрішньої мотивації до пізнання [1, с. 42].

Не менш значущими є **ігрові методи**, які особливо ефективні у молодшому шкільному віці. Гра є природною формою діяльності дитини, тому навчання у формі гри викликає позитивні емоції, підвищує активність і сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Широко застосовуються також **інтерактивні методи навчання**, такі як робота в парах і групах, дискусії, «мозковий штурм», рольові ігри та проектна діяльність. Вони сприяють розвитку комунікативних навичок, формуванню вміння співпрацювати та спільно вирішувати навчальні завдання.

Серед засобів навчання важливу роль відіграють наочність, дидактичні матеріали, мультимедійні технології та цифрові освітні ресурси. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій робить навчальний процес більш динамічним, цікавим і доступним для учнів.

Окремо слід відзначити значення міжпредметних зв'язків, які дозволяють учням бачити цілісну картину знань і розуміти їх практичну значущість. Це сприяє формуванню усвідомленого та стійкого пізнавального інтересу.

Таким чином, ефективне формування пізнавальних інтересів можливе лише за умови комплексного використання різноманітних методів і засобів навчання, що забезпечують активну, емоційно насичену та особистісно значущу навчальну діяльність.

3.4. Використання ігрових та інтерактивних технологій у навчанні.

Ігрові та інтерактивні технології навчання займають особливе місце у процесі формування пізнавальних інтересів молодших школярів, оскільки вони найбільш повно відповідають віковим психологічним особливостям дітей. У молодшому шкільному віці гра залишається важливим видом діяльності, який природно поєднується з навчанням і сприяє підвищенню мотивації до пізнання [10, с. 27].

Дидактична гра виступає ефективним засобом активізації навчальної діяльності, оскільки вона створює умови, за яких учні засвоюють знання в емоційно привабливій формі. Під час гри діти легше включаються у навчальний процес, проявляють ініціативу, швидше запам'ятовують матеріал та краще його розуміють. Крім того, ігрові ситуації знижують рівень навчальної напруги та сприяють формуванню позитивного ставлення до навчання.

Ігрові технології можуть реалізовуватися у різних формах: сюжетно-рольові ігри, дидактичні ігри, змагання, вікторини, ігрові вправи. Кожна з цих форм має свої дидактичні можливості. Наприклад, сюжетно-рольові ігри сприяють розвитку уяви та комунікативних навичок, дидактичні ігри — закріпленню навчального матеріалу, а змагання — підвищенню активності та зацікавленості учнів.

Важливим елементом є також інтерактивне навчання, яке передбачає активну взаємодію учнів між собою та з учителем. На відміну від традиційних методів, інтерактивні технології забезпечують не пасивне засвоєння знань, а активну участь кожного учня у навчальному процесі. Це сприяє розвитку критичного мислення, самостійності та вміння працювати в колективі [8, с. 190].

До найпоширеніших інтерактивних методів належать робота в парах, групова робота, «мозковий штурм», дискусії, рольові ігри, метод проєктів. Такі форми навчання стимулюють пізнавальну активність учнів, розвивають навички комунікації та сприяють формуванню відповідальності за спільний результат.

Особливе значення має використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Мультимедійні презентації, навчальні відео, інтерактивні вправи та освітні платформи роблять навчальний процес більш наочним, динамічним та сучасним. Це значно підвищує інтерес учнів до навчання та сприяє кращому засвоєнню матеріалу [4, с. 53-55].

Водночас ефективність ігрових та інтерактивних технологій залежить від їх правильного педагогічного використання. Важливо забезпечити баланс між грою та навчальним змістом, щоб ігрова діяльність не втрачала дидактичної

мети. Учитель повинен чітко визначати навчальні цілі кожної гри або інтерактивного завдання.

Таким чином, використання ігрових та інтерактивних технологій є одним із найефективніших засобів формування пізнавальних інтересів у молодших школярів, оскільки воно поєднує емоційність, активність та змістовність навчального процесу.

Висновок до розділу 3

Отже, формування пізнавальних інтересів у молодших школярів є складним і багатограним процесом, що залежить від сукупності педагогічних умов, методів і засобів навчання.

Ключову роль у цьому процесі відіграє вчитель, який організовує навчальну діяльність, створює сприятливу атмосферу та стимулює пізнавальну активність учнів. Використання активних, інтерактивних та ігрових методів навчання сприяє підвищенню інтересу до знань і формуванню внутрішньої мотивації.

Таким чином, ефективне формування пізнавальних інтересів можливе лише за умови комплексного підходу, що враховує вікові особливості дітей, зміст навчання та сучасні педагогічні технології.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання курсової роботи було здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми пізнавальних інтересів та особливостей їх формування у молодших школярів. Опрацювання психолого-педагогічної літератури дозволило узагальнити наукові підходи до розуміння сутності цього явища та визначити основні чинники його розвитку.

Насамперед встановлено, що пізнавальний інтерес є складним багатокomпонентним психологічним утворенням, яке включає емоційний, когнітивний і поведінковий компоненти. Його сутність полягає у вибірковій спрямованості особистості на процес пізнання, що супроводжується позитивними емоціями, активністю та прагненням до отримання нових знань. Пізнавальний інтерес виступає не лише мотивом навчальної діяльності, а й важливою умовою інтелектуального розвитку, формування самостійності та творчих здібностей учнів.

У ході дослідження було з'ясовано, що пізнавальні інтереси мають різні рівні сформованості — від ситуативних до стійких, а також відрізняються за змістом і спрямованістю. Їх розвиток є динамічним процесом, який залежить від багатьох факторів, зокрема умов навчання, індивідуальних особливостей дитини та впливу соціального середовища.

Особливу увагу у роботі приділено характеристиці молодшого шкільного віку як сенситивного періоду для формування пізнавальних інтересів. У цей період відбувається інтенсивний розвиток пізнавальних процесів — уваги, пам'яті, мислення, уяви, а також становлення мотиваційної сфери. Навчальна діяльність стає провідною, що створює сприятливі умови для розвитку інтересу до знань. Водночас встановлено, що пізнавальні інтереси молодших школярів є нестійкими, ситуативними та значною мірою залежать від зовнішніх впливів, що зумовлює необхідність їх цілеспрямованого формування.

У результаті аналізу визначено, що ефективність формування пізнавальних інтересів забезпечується сукупністю педагогічних умов. До них належать:

відповідність змісту навчального матеріалу віковим особливостям учнів, його доступність і практична значущість; використання різноманітних методів і форм навчання; створення позитивної емоційної атмосфери; організація активної пізнавальної діяльності учнів. Важливим є також урахування індивідуальних особливостей дітей, що дозволяє забезпечити диференційований підхід у навчанні.

Доведено, що провідна роль у формуванні пізнавальних інтересів належить учителю. Його педагогічна майстерність, професійна компетентність, здатність зацікавити учнів, підтримати їхню активність та створити ситуацію успіху мають вирішальне значення. Особистісні якості вчителя, його ставлення до учнів і предмета навчання безпосередньо впливають на формування інтересу до пізнання.

Значну увагу приділено аналізу методів і засобів формування пізнавальних інтересів. Встановлено, що найбільш ефективними є активні та інтерактивні методи навчання, зокрема проблемне навчання, дослідницькі завдання, евристичні бесіди, творчі вправи. Важливу роль відіграють ігрові технології, які відповідають віковим особливостям молодших школярів і сприяють підвищенню їхньої навчальної мотивації. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій також позитивно впливає на формування інтересу до навчання.

Таким чином, у роботі теоретично обґрунтовано, що пізнавальний інтерес є ключовим фактором успішної навчальної діяльності молодших школярів. Його формування потребує системного, цілеспрямованого підходу, що передбачає поєднання змістових, організаційних і методичних аспектів навчання.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що розвиток пізнавальних інтересів сприяє не лише підвищенню ефективності навчання, а й формуванню активної, самостійної, творчої особистості, здатної до подальшого саморозвитку та самореалізації.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробці практичних методик формування пізнавальних інтересів у сучасних умовах

освіти, зокрема з урахуванням цифровізації навчального процесу та впровадження новітніх освітніх технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зарицька, Валентина В. Психологія самореалізації особистості: монографія / Валентина Зарицька; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя; Херсон: Гельветика, 2019. - 241 с.
2. Католик Г. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник / Галина Католик, Наталія Калька. - Львів: ЛьвДУВС, 2022.- 158 с
3. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С. Д. Максименко. – Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 272 с.
4. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики: Навчальний посібник. – К.: Слово, 2009. – 464 с.
5. Психологія особистості: навч.-метод. посіб. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. – 274 с.
6. Психологія особистості: Підручник, 3-тє вид., перероб., доповн. / В. П. Москалець. – Київ: Видавництво. Ліра-К, 2020. – 364 с.
7. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: навчальний посібник. – Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2015. — 575 с.
8. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. / Мирослав Васильович Савчин, Леся Павлівна Василенко – 3-тє вид, перероб., допов – Київ: Академія, 2017. – 320 с.
9. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості: навчальний посібник / І.О. Черезова. – Бердянськ, БДПУ, 2016. – 193 с.
10. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: Навчальний посібник. – Харків: «Контраст», 2019. – 116 с.